

การพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ
โรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ

Development of a Non-formal Education Activity for the Elderly
of the Aging Club at Sirikit Hospital

สุหัตถา เชยดี¹ และ วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา^{2*}

Suhattaya Choeydee¹ and Worarat Pathumcharoenwattana^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ 2) สร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ 3) ประเมินผลการใช้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อสำรวจสภาพ ปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ 2) แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นและประเมินความเหมาะสมเรื่อง การนำกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ไปใช้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเฉลี่ยร้อยละ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจโดยรวมในการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน, ผู้สูงอายุ

¹ นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Graduate Student of Non-Formal Education, Department of Life Long Education, Faculty of Education,
Chulalongkorn University E-mail: meawsuhattaya@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Lecturer of Non-Formal Education, Department of Life Long Education, Faculty of Education,
Chulalongkorn University E-mail: aeworarat@yahoo.com

* Corresponding author

Abstract

This study was a quasi-experimental research. The aims of this research were: 1) to study the state, problems, and needs of non-formal education activities for the elderly in the aging club at Sririkit Hospital; 2) to develop a non-formal education activity plan for the elderly in the aging club at Sririkit Hospital, and 3) to find the result of using non-formal education activities for the elderly in the aging club at Sririkit Hospital. The sample participants were the elderly in the aging club at Sririkit Hospital. The research instruments used in this research were: 1) questionnaires and interview forms to survey the current state, problems, and needs of non-formal education activities for the elderly in the aging club at Sririkit Hospital; 2) non-formal education activity plans for the elderly in the aging club at Sririkit Hospital, and 3) questionnaires evaluating the results of using non-formal education activities for the elderly in the aging club at Sririkit Hospital. The collected data were analyzed by means of arithmetic mean and percentage.

The research findings were summarized as follows: The experimental group achieved a satisfaction score for the non-formal education activity at the highest level.

Keywords: non-formal education activity, elderly

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าและการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย การมีวิทยาการทางการแพทย์ที่ดียิ่งขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้งการบริการด้านสาธารณสุขที่กระจายไปอย่างทั่วถึง ตลอดจนการวางแผนครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้อัตราการเจริญพันธุ์และอัตราการตายของประชากรลดลง ทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรรวมอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่อัตราเพิ่มของประชากรสูงอายุมีระดับสูงกว่าประชากรรวม และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต การลดลงของอัตราการเกิดและอัตราการตาย โดยเฉพาะการลดลงอย่างรวดเร็วของการเกิดในระยะเวลาอันสั้น ส่งผลให้อัตราความเร็วของการเข้าสู่ประชากรวัยสูงอายุ (population aging) ของประเทศไทยเร็วกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วหลายๆประเทศ (บรรลุ ศิริพานิช, 2547) ซึ่งเป็นการเริ่มก้าวเข้าสู่การเกิดวิกฤตการณ์ผู้สูงอายุ (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) สาเหตุของปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุในสภาพปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาทางด้านสุขภาพ โดยปัญหาสุขภาพในวัยผู้สูงอายุทุกคนจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากความเสื่อมสมรรถภาพทางร่างกาย เนื่องจากอวัยวะต่าง ๆ ทำงานเสื่อมถอยลง การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ลดลง ร่างกายที่เคยใช้งานมาเป็นระยะเวลานานอวัยวะต่าง ๆ เกิดความขัดข้องส่งผลต่ออาการเจ็บป่วย สุขภาพร่างกายอ่อนแอ ไม่กระฉับกระเฉง การแสดงออกทางพฤติกรรมช้าลง เพราะประสิทธิภาพของการประสานงานของกล้ามเนื้อมีข้อจำกัดลง ความสามารถในการเรียนรู้ลดลง ลืมง่าย จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ยากขึ้น ความสามารถทางเชาวน์ปัญญาจะลดลง ความสามารถทางเพศจะลดลง (อุบลรัตน์ เฟื่องสถิตย์, 2551) มีโรคภัยไข้เจ็บง่าย โดยโรคที่พบได้ในผู้สูงอายุนั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกระบบของร่างกาย เช่น ตา หู ระบบทางเดินหายใจ

ความดันโลหิต การทำงานของหัวใจ ระบบย่อยอาหาร ระบบกล้ามเนื้อ ระบบประสาท เป็นต้น (สุมาลี สังข์ศรี, 2540) และยังเกิดพฤติกรรมการดูแลตนเองไม่เหมาะสมด้วย ได้แก่ การรับประทานอาหารไม่ครบสารอาหาร การบริโภคบุหรี่ยาสูบและเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ การไม่ออกกำลังกาย ความเครียด (บรรลพ ศิริพานิช, 2553) ปัญหาทางด้านจิตใจ ปัญหาที่เกิดกับสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ สาเหตุมักเกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเอง จากสิ่งที่คุ้นเคยไปสู่สิ่งใหม่ ๆ สภาพการณ์ใหม่ ๆ ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายครอบครัวและสังคม การแสดงออกทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุที่เป็นปัญหา เช่น การเกิดความว้าวุ่น เศร้าซึม ขาดความสนใจในสิ่งแวดล้อม นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร (อุบลรัตน์ เพ็งสกลิต, 2551) ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับความจำเป็นด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งมีความสำคัญที่สุดสำหรับผู้สูงอายุในปัจจุบัน เนื่องจากจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง และมีความสุขในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ที่สถาบัน หน่วยงาน และบุคคลจัดขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ หลักในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ (อาชญญา รัตนอุบล, 2542)

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ ซึ่งชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ เหตุผลที่สำคัญที่ผู้วิจัยเลือกเข้ามาศึกษาในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์เนื่องจากเป็นชมรมที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากชมรมอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง ในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กำหนดให้ทีมพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุเป็นผู้วางแผนการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุขึ้นสำหรับข้าราชการบำนาญและครอบครัวทหารเรือ จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปร่วมสังเกตกิจกรรมของชมรมและได้ทำการศึกษาข้อมูลของชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือพบว่า ปัญหาของชมรม คือ คณะกรรมการของชมรมยังไม่สามารถสร้างความตระหนักให้สมาชิกส่วนใหญ่ในชมรม ให้สามารถดูแลตนเองโดยที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ยังเป็นภาระของคนในครอบครัวในการดำรงชีวิตในกิจวัตรประจำวัน ทั้งด้านอาหาร การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ยังต้องพึ่งพาให้คนในครอบครัวช่วยเหลือ โดยเฉพาะด้านสุขภาพ เวลาเจ็บป่วยก็จะใช้วิธีเข้ารับการรักษาจากแพทย์ โดยมีความเชื่อว่าเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลบำบัดรักษาเป็นพิเศษ หรือได้รับการดูแลดีกว่าผู้ป่วยรายอื่น ๆ ซึ่งจะสวนทางกับวัตถุประสงค์ของชมรมที่ต้องการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้สมาชิกของชมรมทุกคนให้มีสุขภาพดีถ้วนหน้า ชีวาเป็นสุข และต้องการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของสมาชิกทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้สามารถดูแลตนเองได้อย่างมีคุณภาพ เกิดความปลอดภัย และเกิดความมั่นคงในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง

กิจกรรมของชมรมส่วนใหญ่จะเป็นไปตามบริบทของที่ตั้งหลักของชมรม ซึ่งจะเน้นกิจการทางด้านการพบปะสังสรรค์ และกิจกรรมสันตนาการ สร้างความสนุกสนานให้กับสมาชิกในชมรมเป็นหลัก

จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความท้าทายอย่างยิ่งที่จะต้องหาโอกาสพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือขึ้น โดยมีแนวคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆให้กับผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและตรงตามปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจและจัดสรรเนื้อหาการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าหลังจากที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแล้ว จะได้รับความรู้ทักษะ และทัศนคติที่ดีจากการจัดกิจกรรม ได้เกิดการพัฒนาตนเองตามความสนใจและตรงตามความต้องการ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อชมรมผู้สูงอายุสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ
2. เพื่อสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ
3. เพื่อประเมินผลการใช้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) รูปแบบการวิจัยเป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดหนึ่งครั้ง (the one-group posttest design) (วรณี แกมเกตุ, 2555)

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 335 คน

กลุ่มตัวอย่าง ทำการคัดเลือกโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-probability sampling) วิธีการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (voluntary selection) เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการรับสมัครผู้สูงอายุที่มีความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ในระยะเวลาประมาณ 50 ชั่วโมง จำนวน 30 คน โดยการประกาศรับสมัครกับทางชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติ คือ

1. เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป
2. เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ

3. มีร่างกายแข็งแรง สะดวกต่อการร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น

4. มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมครบทุกกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนจบการจัดกิจกรรม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบและเติมคำเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพโดย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสอบถามตามข้อมูลที่ต้องการศึกษา กำหนดประเด็นคำถามให้ครอบคลุมกับสภาพที่ต้องการศึกษา ประเด็นคำถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ จำนวน 11 ข้อ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ 4 ด้าน คือ ด้านตัวผู้สูงอายุ ด้านเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรม และด้านการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนสองกลุ่ม (ใช่/ไม่ใช่) และเติมคำ จำนวน 23 ข้อ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ 3 ด้าน คือ ด้านตัวผู้สูงอายุ ด้านเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรม และด้านการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 จำนวน 37 ข้อ แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบ และนำมาปรับแก้ไข นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาเพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับในด้านความตรงเชิงโครงสร้าง ลักษณะการใช้คำถาม ความถูกต้องของภาษา พร้อมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข จากนั้น นำแบบสอบถามมาตรวจสอบหาค่าความเที่ยง (reliability) และตรวจสอบปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเมื่อนำเครื่องมือไปใช้จริง เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการตอบคำถาม การใช้ภาษาหรือความชัดเจนของข้อคำถาม และเวลาที่ใช้ในการตอบคำถาม ซึ่งการหาค่าความเที่ยงทั้งฉบับ หาด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's alpha coefficient โดยมีเกณฑ์ค่าความเที่ยงที่เหมาะสม คือควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (วรรณิ แกมเกตุ, 2555) ซึ่งผลการคำนวณ พบว่า แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.867 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงในระดับสูง นำแบบสอบถามที่หาค่าความเชื่อมั่นที่ผ่านการตรวจสอบทั้งความตรงตามเนื้อหาและความเที่ยงดังกล่าว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชมรมผู้สูงอายุ ดำเนินการเก็บข้อมูลกับประธานชมรมและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสัมภาษณ์ตามข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยกำหนดประเด็นคำถามให้ครอบคลุมกับสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อคำถามปลายเปิดจำนวน 7 ข้อ เกี่ยวกับลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกในชมรม ปัญหาและความต้องการในด้านการจัดกิจกรรมใน

ชมรมสำหรับผู้สูงอายุ การประเมินภาพรวมการดำเนินการจัดกิจกรรมในชมรม และข้อเสนอแนะ จากนั้นนำคำถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบ และนำมาปรับแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านตรวจพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ความครอบคลุมของเนื้อหาที่ศึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการนำมาใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสัมภาษณ์ ไปทดลองเก็บข้อมูล (tryout) กับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำเรียบร้อยแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นดังกล่าว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธานชมรมและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชมรมผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

แผนการกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้ ศึกษาหนังสือ เอกสาร วารสาร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน คัดเลือกเนื้อหาที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ของกิจกรรม คัดเลือกวิทยากรเพื่อจัดทำแผนการจัดกิจกรรม จากนั้นร่วมกันจัดทำแผนการจัดกิจกรรมตามเนื้อหาที่ร่วมกันกำหนด โดยเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ในด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ จากนั้นนำแผนการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำแผนการจัดกิจกรรมที่ได้แก้ไขจากคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนภาษาที่ใช้ในการเขียน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง

ขั้นตอนและกิจกรรมในแต่ละขั้นของแผนการจัดกิจกรรม

การพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ ตามหลักการและแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของอาชีวญารัตนอุบล (2542) ประกอบด้วยขั้นตอนที่ใช้ในการจัด ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจหาความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาเป็นข้อมูลแก่ผู้จัดกิจกรรม ในการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการทำสรุปผลการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากการดำเนินการระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาเสนอในการประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุในด้านปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตมาพิจารณาร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยจัดการประชุมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายอีกครั้ง เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มร่วมกับกลุ่มเป้าหมายครั้งแรกมาจัดอันดับความสำคัญของปัญหาหรือความต้องการมากที่สุด รวมทั้งปรับความต้องการในส่วนที่คล้ายกันเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ความต้องการในการจัดกิจกรรม

ขั้นที่ 2 การวางแผนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมร่วมกับผู้สอน เพื่อให้การเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.1 ผู้วิจัยจัดการประชุมกลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสาระสำคัญ และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยนำผลสรุปจากการรวบรวมข้อมูลปัญหาและความต้องการจากผู้สูงอายุ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรม รูปแบบกิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายต้องการให้จัดกิจกรรม มาเป็นแนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ

2.2 ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายดำเนินการคัดเลือกเนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต เช่น การดูแลสุขภาพร่างกาย การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี โดยเน้นให้สอดคล้องกับความต้องการและมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีโอกาสฝึกฝนและปฏิบัติ

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อร่วมกันกำหนดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ และคัดเลือกกิจกรรมให้มีความหลากหลาย กำหนดระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม โดยเมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม จะเป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล การสนทนา การทำกิจกรรมที่มีความหลากหลาย บรรยากาศการเรียนรู้ด้านกายภาพและจิตวิทยาที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เกิดความรู้ ทักษะ ทศนคติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง

2.4 ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายร่วมกันสร้างแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีการกำหนดระยะเวลาสถานที่ในการจัดกิจกรรมที่มีความสะดวก และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

2.5 ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายร่วมกันออกแบบกิจกรรมโดยการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้ระยะเวลาในการจัด จำนวนจำนวนทั้งสิ้น 52 ชั่วโมง

ขั้นที่ 3 การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ ลดความวิตกกังวลในการเข้าร่วมกิจกรรม เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ซึ่งเป็นบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด

3.1 ผู้วิจัยเตรียมกิจกรรมสำหรับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ ลดความวิตกกังวลในการเข้าร่วมกิจกรรม เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ช่วยกันแก้ปัญหา จัดบรรยากาศในการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเกิดการเรียนรู้

3.2 ผู้วิจัยเตรียมการจัดสถานที่ให้เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดห้องประชุมให้มีแสงสว่างอย่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก อุณหภูมิภายในห้องไม่ร้อนหรือเย็นจนเกินไป รวมถึงการจัดโต๊ะ เก้าอี้ จัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม

ขั้นที่ 4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน รวมทั้ง มีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ โดยแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนการสรุปผลของการจัดกิจกรรมว่าสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ โดยดูผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งวิธีที่ใช้ในการประเมินผลจะต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม และความถนัด ความสนใจของผู้เรียน

5.1 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ดำเนินการประเมินผลกิจกรรมหลังจากจบการจัดกิจกรรมทุกครั้ง โดยการพูดคุย สอบถามเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะและผลที่ได้รับจากกิจกรรมแต่ละกิจกรรมและนอกจากนี้จะให้ผู้สูงอายุให้คะแนนภาพรวมของกิจกรรมทุกกิจกรรม

5.2 ผู้วิจัยนำผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับการจัดกิจกรรมในครั้งถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาดำเนินการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) ของคะแนนการประเมินความพึงพอใจ และวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลงานวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ

จากการเก็บข้อมูลในส่วนของแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ พบว่าข้อมูลของทั้งสองส่วนมีความสอดคล้องกัน ดังนี้ ด้านตัวผู้สูงอายุ ด้านที่พบปัญหาและความต้องการมากที่สุด คือ ด้านสุขภาพร่างกาย ปัญหาด้านเนื้อหาการจัดกิจกรรม ด้านที่พบปัญหาและความต้องการมากที่สุด คือ ด้านความสอดคล้องของเนื้อหากับการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านการดูแลสุขภาพ 2. ด้านการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย ปัญหาด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมในชมรม ด้านที่พบปัญหาและความต้องการมากที่สุด คือ ด้านวิทยากรมีความรู้และความเชี่ยวชาญเหมาะสมกับกิจกรรม ปัญหาด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านที่พบปัญหาและความต้องการมากที่สุด คือ ด้านการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ

ผู้วิจัยและผู้สูงอายุนำผลจากการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุมาร่วมกันกำหนดเป็นร่างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โดยได้ศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และดำเนินการพัฒนากิจกรรมตามหลักการและแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน (อาชัญญา รัตนอุบล, 2542) ดังต่อไปนี้ 1. การสำรวจหาความต้องการความต้องการ 2. การวางแผนการเรียนการจัดกิจกรรม 3. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5. การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกิจกรรมที่จัดมีจำนวนทั้งสิ้น 14 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ และตรวจสุขภาพร่างกาย กิจกรรมที่ 2 กลุ่มสัมพันธ์..สร้างสัมพันธ์ กิจกรรมที่ 3 การดูแลสุขภาพเบื้องต้น กิจกรรมที่ 4 สุขภาพฟันดี กิจกรรมที่ 5 โรคปวดเมื่อยและการยืดกล้ามเนื้อ กิจกรรมที่ 6 เข้า หลัง คอ ไหล่ กิจกรรมที่ 7 ภาวะสมองเสื่อม การป้องกันและการรักษา กิจกรรมที่ 8 มะเร็งร้ายใกล้ตัว กิจกรรมที่ 9 การฝึกบริหารกล้ามเนื้อ กิจกรรมที่ 10 ยางยืดเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ 11 ขยับประกอบเพลง กิจกรรมที่ 12 ออกกำลังกายไปด้วยกันนะ กิจกรรมที่ 13 การสร้างพลังใจในผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ 14 ในหลวงในดวงใจ และการสรุปผลการจัดกิจกรรมทั้งหมด

ตอนที่ 3 ผลการใช้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ

ผลของการประเมินความเหมาะสมของการใช้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจโดยรวมในการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมที่มีคะแนนความเหมาะสมสูงสุด คือ ด้านเนื้อหาความรู้ที่ตรงกับความต้องการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.7 นั่นคือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ ด้านเนื้อหาความรู้มีความน่าสนใจและง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่มีคะแนนความเหมาะสมสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.7 นั่นคือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการมีส่วนร่วมในการออกแบบรูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกวิทยากรในการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.63 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยากรและผู้จัดกิจกรรมที่มีคะแนนความเหมาะสมสูงสุด คือ วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 นั่นคือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านวิทยากรมีบุคลิกภาพเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ผลของการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐานร่วมกับการใช้คำถามแบบสืบสอบ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าการจัดการเรียนการสอนช่วยเสริมสร้างให้มีการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ พบว่า ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ มีสมาชิกประกอบไปด้วยข้าราชการเรื้อรทหารที่เกษียณอายุราชการและครอบครัวที่มีที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอสัตหีบ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นข้าราชการบำนาญ โดยสภาวะสุขภาพของสมาชิกในชมรมส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว เช่น โรคกระดูกและข้อ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน เป็นต้น และมีปัญหาที่ต้องการได้รับความรู้การพัฒนาในด้านสุขภาพร่างกายเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว เมื่อพิจารณาแยกตามแต่ละโรค พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีโรคข้อเสื่อม/โรคกระดูก ร้อยละ 54.9 โรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 29.4 โรคไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 23.5 สอดคล้องกับอาชีวนุญ รัตนอุบล (2542) กล่าวว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสำคัญคือ ด้านร่างกาย เกิดจากสภาพความเสื่อมโทรมของร่างกายทำให้ไม่

สามารถมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมได้ และปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมในชมรม พบว่ามีปัญหาสุขภาพร่างกาย ร้อยละ 90.2 ปัญหาด้านความสอดคล้องของเนื้อหากับการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 92.2 ปัญหาด้านวิธีการถ่ายทอด/การสอนของวิทยากร เช่น ความชำนาญ ความตั้งใจ เทคนิคการสอน ร้อยละ 74.5 ปัญหาด้านการเปิดโอกาสให้ท่านมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม ร้อยละ 33.3 ความต้องการที่พบในการจัดกิจกรรม พบว่า ความต้องการด้านสุขภาพร่างกาย อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 ความต้องการด้านเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในด้านการดูแลสุขภาพการตรวจสุขภาพการรักษาสุขภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 ความต้องการด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมในด้านการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.31

การพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถจัดขึ้นได้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ในขั้นตอนการประเมินผลผู้วิจัยประเมินผลด้วยการสอบถามผู้สูงอายุถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม ปัญหาและข้อเสนอแนะของกิจกรรม และการให้คะแนนกิจกรรมจากการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกิจกรรม และในครั้งสุดท้ายจะมีการประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามความเหมาะสมในการนำกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาใช้กับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยใช้การสอบถามหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด เป็นการเก็บข้อมูลในภาพรวมของการจัดกิจกรรม ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมที่มีคะแนนความเหมาะสมสูงสุด คือ ด้านเนื้อหาความรู้ที่ตรงกับความต้องการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.7 นั่นคือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่มีคะแนนความเหมาะสมสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.7 นั่นคือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยากรและผู้จัดกิจกรรมที่มีคะแนนความเหมาะสมสูงสุด คือ วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 นั่นคือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. การนำกิจกรรมไปใช้

การพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือ ได้นำหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาใช้ โดยเน้น

ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก ทำให้กิจกรรมทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากผู้สูงอายุทั้งหมด สามารถตอบโจทย์ในปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้ ดังนั้นในการนำกิจกรรมไปใช้ ควรคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กระบวนการจัดกิจกรรม และปัจจัยส่งเสริมที่ช่วยให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปได้เป็นหลัก โดยนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการ ระยะเวลา สถานที่ เน้นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย

2. ด้านวิทยากร

วิทยากรในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เปรียบเสมือนแนะนำแนวทางในการเรียนรู้ โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อพื้นฐานในความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล เข้าใจในวิธีการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ พร้อมกับมีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในด้านเนื้อหาและวิธีการให้ความรู้ของตนเอง ต้องให้ความสำคัญต่อการพยายามสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และในบทบาทของผู้จัดกิจกรรม จำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจกลุ่มเป้าหมายให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ดูแลสุขภาพร่างกายจิตใจของตนเอง ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลายระหว่างการดำเนินกิจกรรม และจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้สูงอายุเห็นถึงความสำคัญของการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรม

กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ ควรเป็นผู้ที่มีความสนใจและมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง เปิดใจยอมรับความแตกต่างความหลากหลายทางความคิด ที่สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เป็นพื้นฐานที่นำไปวางแผนแนวทางในการจัดกิจกรรมในชมรม ส่งเสริมให้มีความรู้สึกที่จะพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงนำสิ่งที่ได้รับมาเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นจริง สามารถร่วมรับฟังและเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้น นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะในการดำเนินการจัดกิจกรรมนั้น ต้องเริ่มตั้งแต่การวางแผนการจัดการสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการวางแผนร่วมกับผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เช่น การคัดเลือกเนื้อหาที่ตรงตามความต้องการ การคัดเลือกวิทยากร การวางแผนเรื่องเวลา การจัดสถานที่ ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ มีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องประชุมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อคัดเลือกให้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และมีความยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ซึ่งไม่อาจคาดการณ์ได้หรือไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าเกิดขึ้น ผู้วิจัยอาจจะต้องหาแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้านั้นอย่างเหมาะสม เพื่อให้กิจกรรมนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีความตระหนักเสมอว่าเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ คือ การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของ

กลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง และสามารถนำกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ไปใช้ได้ต่อในการวางแผนการจัดกิจกรรมของชมรมในระยะถัดไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาผลของการจัดกิจกรรม อาจมีการติดตามผลการนำกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กรมแพทย์ทหารเรือไปใช้กับชมรมผู้สูงอายุต่อไปอีก เพื่อที่จะได้รับรู้ถึงผลลัพธ์และความยั่งยืนของการจัดกิจกรรม
2. ในการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้ศึกษาควรศึกษาถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำปัญหาและความต้องการที่แท้จริงไปพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีความครอบคลุมต่อกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย ด้านจิตใจและด้านต่างๆอย่างเหมาะสมต่อไป
3. ควรมีการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุให้กับชมรมผู้สูงอายุอื่นๆ เช่น ชมรมผู้สูงอายุที่มีลักษณะสมาชิกคล้ายกัน ชมรมผู้สูงอายุที่มีลักษณะสมาชิกต่างจากชมรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชมรมผู้สูงอายุอื่นๆต่อไป
4. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการบูรณาการกับแนวคิดอื่นๆประยุกต์ใช้หลักการอื่นๆที่เหมาะสม เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้มากยิ่งขึ้น โดยอาจต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- บรรลุ ศิริพานิช. (2547). *คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์*. พิมพ์ดี.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2553). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2553*. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2540). *การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาทางไกล*. 9119 เทคนิคปริ้นติ้ง.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2542). *การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ เพ็งสสิต. (2551). *จิตวิทยาผู้สูงอายุ*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.